

ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ВАНПАРНИЧНИХ ПОСТУПАКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Прегледни чланак

doi: 10.7251/GPF1537183K

Апстракт: *Могућност сходне примјене правила парничног поступка у ванпарничним стварима, обезбиједила је учесницима појединих ванпарничних поступака да, у случају оправданог пропуштања предузимања неке процесне радње, изјаве приједлог за враћање у пређашње стање, под законом прописаним условима. Ипак, примјена овог, изразито парничног процесног института, није могућа у свим ванпарничним поступцима. Да ли ће учесник у ванпарничном поступку приједлогом за враћање у пређашње стање моћи обезбиједити себи могућност предузимања пропуштене процесне радње, зависи првенствено од карактеристика конкретног ванпарничног поступка.*

У раду су, кроз анализу карактеристика ванпарничних поступака, испитане могућности примјене процесног института враћања у пређашње стање, те су дати приједлози за неке могуће будуће измјене постојећег ванпарничног процесног законодавства.

Кључне ријечи: *пропуштање предузимања процесне радње, приједлог за враћање у пређашње стање, ванпарнични поступци.*

* Магистар права, виши асистент, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци.

1. УОПШТЕ О ВРАЋАЊУ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ

Приједлог за враћање у пређашње стање је диспозитивна страначка парнична радња којом се покреће специфичан инцидентни поступак. По свом циљу и садржини, приједлог за враћање у пређашње стање је офанзивна процесна радња странке, која садржи процесни захтјев да суд одлучи о враћању поступка у пређашње стање.¹ Ради се о специфичном правном лијеку, којим се отклањају различите посљедице страначког пропуштања.²

Институт враћања у пређашње стање је примарно институт парничног процесног права. Његова примјена незамјенљива је у ситуацији када странка, без своје кривице, пропусти да благовремено предузме неку процесну радњу. Наше позитивно право,³ у складу са начелом диспозитивности, странкама не намеће дужност предузимања њихових процесних овлашћења у парничном поступку. Странке процесне радње треба да предузимају, уколико желе да успију у парници.⁴

Да би странка, у конкретном случају, могла издејствовати враћање поступка у стање⁵ у којем је он био прије њеног оправда-

¹ Гордана Станковић и Ранка Рачић. *Грађанско процесно право*. (Бања Лука 2010), 274. Ранка Рачић. „Приједлог за враћање у пређашње стање у ванпарничном поступку“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, (Нови Сад, 4/2003), 143. Гордана Станковић и Слободанка Лазић. „Предлог за враћање у пређашње стање“, *Правна ријеч*, (Бања Лука, 24/2010), 382.

² Гордана Станковић и Слободанка Лазић. „Предлог за враћање у пређашње стање“, *Правна ријеч*, (Бања Лука, 24/2010), 383.

³ *Закон о парничном поступку Републике Српске* „Службени гласник Републике Српске“, 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13, у даљем тексту ЗПП РС.

⁴ Њемачки *Закон о парничном поступку (Zivilprozessordnung)*, у даљем тексту D ZPO, у §282 и изричито прописује општу дужност странака (*Prozessforderungspflicht der Parteien*) да, благовременим изношењем својих чињеничних навода и предузимањем осталих парничних радњи, доприносе убрзању поступка.

⁵ Законска терминологија овог института код нас у теорији оправдано се критикује, јер од свих земаља у окружењу, једино наш законодавац говори о *повраћају* у пређашње стање, што више одговара медицинској, него правно-техничкој терминологији. (*детаљније* Гордана Станковић. *Грађанско процесно*

ног пропуштања, потребно је да буду испуњене одређене процесне претпоставке. Правне претпоставке за враћање парничног поступка у пређашње стање су посебни услови које прописује ЗПП РС.⁶ Циљ њиховог постојања је спречавање страначке злоупотребе овог процесног овлашћења, односно спречавање странака да се овим процесним институтом користе у сврху одуговлачења парничног поступка. Формулација законске одредбе упућује на то да су све предвиђене правне претпоставке кумулативно постављене, те да, у конкретном случају, морају бити истовремено испуњене.

Процесноправне претпоставке, односно оне од којих зависи *допуштеност приједлога* за враћање у пређашње стање су: да закон изричито не искључује допуштеност приједлога за враћање у пређашње стање; да је враћање у пређашње стање предложено; да је враћање у пређашње стање предложила овлашћена странка; благовременост приједлога; да је истовремено са приједлогом за враћање у пређашње стање предузета и пропуштена радња.

Претпоставке од којих зависи *основаност приједлога* за враћање у пређашње стање су: страначко пропуштање рока или рочишта за предузимање процесне радње; немогућност њеног накнадног предузимања у току поступка услед тог пропуштања; да постоји оправдан разлог страначког пропуштања који се није могао предвидјети нити избјећи.⁷

Постојање свих ових претпоставки странка мора доказати пред судом, који је надлежан да одлучује о основаности приједлога за враћање у пређашње стање. Тек када суд стекне увјерење о испуњености свих, Законом предвиђених претпоставки, усвојиће приједлог и вратити поступак у стање у којем је он био прије пропуштања.

Наш Закон изричито не регулише у којој мјери суд треба бити увјерен у постојање свих, горе наведених претпоставки, да

право. (Београд 2004), 247. Љубица Мандић и Ранка Рачић. *Правни лекови у ванпарничном поступку.* (Ниш 2002), 97)

⁶ Чл. 328 ЗПП РС.

⁷ Гордана Станковић и Слободанка Лазић. „Предлог за враћање у пређашње стање“, *Правна ријеч*, (Бања Лука, 24/2010), 380.

би приједлог за враћање у пређашње стање усвојио као основан.⁸ Из овако постављене законске формулације, теорија сматра да би се, уз пуно уважавање значаја овог процесног питања, могло узети да је околности од којих зависи примјена и овог института, довољно само учинити вјероватним.⁹ У теорији постоји скоро јединствено мишљење да би захтијевање *извјесности*, тј. увјерења суда о постојању релевантне чињенице, у мјери која искључује сваку разумну сумњу у њену истинитост, било непрактично, када су у питању чињенице од чијег постојања зависи тек могућност провођења парничног поступка, или предузимање поједине парничне радње и да је овај степен извјесности више својствен за утврђивање оних чињеница од којих зависи примјена одређене материјалноправне норме.

2. ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПЦИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ И ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ

Ванпарнични поступци у Републици Српској регулисани су, у правилу, одредбама *Закона о ванпарничном поступку Републике Српске*.¹⁰ Ипак, када се у појединим ванпарничним поступцима јави потреба за примјеном института враћања у пређашње стање, у недостатку одговарајућих норми ЗВП РС, суд је изричитом одредбом ЗВП РС упућен на сходну примјену одредаба ЗПП РС, које регулишу ово питање.¹¹ Иако у ванпарничним поступцима долази у обзир сходна примјена законских одредаба парничног поступка, специфичности сваког појединог ванпарничног поступка пред судове постављају низ питања, на које ванпарнични судови могу

⁸ У чл. 328 ст. 2 ЗПП РС прописано је да ће суд дозволити враћање у пређашње стање „...ако *оцијени* да је до пропуштања дошло услед оправданих разлога, који се нису могли предвидјети нити избјећи“.

⁹ Синиша Трива. *Грађанско процесно право I*. (Загреб 1972), 394

¹⁰ „Службени гласник Републике Српске“, 36/09, у даљем тексту ЗВП РС. Како Федерација Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикт, у својим правилима ванпарничног поступка на истовјетан начин регулишу ову проблематику, то се у овом раду аутор осврће само на правила поступка у Републици Српској.

¹¹ Чл. 2 ст. 2 ЗВП РС.

одговорити тек тумачењем поједине норме парничног поступка, а што у пракси може довести до низа дилема.

Потреба за примјеном института враћања у пређашње стање, као коректив одлуци коју суд доноси усљед оправданог пропуштања странке да у року, или на одређеном рочишту предузме одређену процесну радњу, појављује се и у неким ванпарничним поступцима. За већину ванпарничних поступака није карактеристично то да се одвијају на униформан начин и по фазама и стадијумима, као што је то случај са парничним поступком. То, ипак, не значи да предузимање одређених радњи у ванпарничним поступцима, није везано за процесне рокове, чије пропуштање тог учесника доводи до преклузије у могућности њиховог накнадног предузимања у току поступка. Управо због тога, јавља се потреба да се и у ванпарничним поступцима заштити учесник, који је, из оправданих разлога, пропустио благовремено предузети процесну радњу.

Институт враћања у пређашње стање, у сваком поједином ванпарничном поступку нема једнак значај и примјену. У оним ванпарничним поступцима, који се покрећу и воде по начелу официјелности, у којима пропуштања учесника немају такав правни значај да могу довести до правне преклузије, институту враћања у пређашње стање скоро да и нема мјеста. Да би се у пракси избјегле дилеме око сходне примјене института враћања у пређашње стање у појединим ванпарничним поступцима, наш законодавац би требао радити на свеобухватнијој ванпарничној регулативи, која би обухватила и парничне институте, који се сходно примјењују у ванпарничној процедури, као што је враћање у пређашње стање. Упоредноправно гледано, слична реформа 2003. године спроведена је у аустријском *Закону о ванпарничном поступку* из 1854. г. (*Gesetsbuch über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen*). Законодавац је кроз реформу ванпарничног поступка у Аустрији, примат дао детаљнијем регулисању неких изворно парничних института, који се примјењују у појединим ванпарничним поступцима, предвиђајући њихову сходну примјену

само онда, када она заиста долази у обзир, без непотребних дилема у пракси.¹² У поступцима, у којима преовладава начело диспозитивности, потреба учесника за примјеном овог процесног института постоји само у малом броју случајева, у којима законодавац предузимање процесних радњи учесника, везује за строге преклузивне процесне рокове. Ипак, када суд усвоји приједлог за враћање у пређашње стање, то се директно одражава на укидање неправилне и незаконите судске одлуке.¹³

3. ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ ВАНПАРНИЧНИХ ПОСТУПАКА ЗА УРЕЂЕЊЕ ЛИЧНИХ СТАЊА

У групу поступака за уређење личних стања, према законској класификацији, спада поступак одузимања и враћања пословне способности, поступак задржавања душевно болесног лица у здравственој установи и поступак проглашења несталог лица умрлим и доказивање смрти.¹⁴ Све ове поступке карактерише то што их може покренути, не само заинтересовано лице приједлогом, већ и суд, по службеној дужности. Као официјелне ванпарничне поступке, путем којих се штити јавни интерес заједнице, њих карактерише ограниченост начела диспозитивности, а првенствено ограниченост странака да располажу својим захтјевима. Предлагач се не може одрећи свог приједлога, противпредлагач га не може признати, нити учесници могу склопити судско поравнање. Једном покренут, било по службеној дужности од стране суда, било приједлогом овлашћеног лица, суд ове ванпарничне поступке води самостално, по правилима истражног начела, те у даљем току поступка није везан за приједлог учесника.¹⁵ Због тога је за ове ванпарничне поступке

¹² Peter Mayr i Robert Fucikt. *Das neue Verfahren außer Streitsachen*. (Wien 2006), 164.

¹³ Ранка Рачић. „Приједлог за враћање у пређашње стање у ванпарничном поступку“, *Правна ријеч*, (Бања Лука, 24/2010), 142. Љубица Мандић и Ранка Рачић. *Правни лекови у ванпарничном поступку*. (Ниш 2002), 251.

¹⁴ Чл. 28-73 ЗВП РС.

¹⁵ Гордана Станковић. *Грађанско процесно право*. (Београд 2004), 574.

карактеристично и то што учесници својим предузимањем, као ни пропуштањем не могу утицати на ток поступка, јер се суд руководи истражним начелом и сам утврђује све одлучујуће чињенице. Због ове чињенице, уколико учесник пропусти предузети неку процесну радњу, он неће бити преклудираан, јер ће ту радњу *ex offio* предузети суд, ако то буде било цјелисходно, због чега учесник неће бити овлашћен ни да подигне приједлог за враћање у пређашње стање.

Потреба за примјеном института враћања у пређашње стање у ванпарничним поступцима за уређење личних стања, појављује се једино у случају пропуштања преклузивног законског рока за улагање жалбе против рјешења суда. Тако је рок од три дана за изјављивање жалбе против рјешења суда о одузимању или враћању пословне способности за учеснике у поступку преклузиван рок¹⁶, као и рок од осам дана у поступку задржавања душевно болесног лица у здравственој установи.¹⁷ У поступку проглашења несталог лица за умрло и доказивања смрти, учесници немају правни интерес да против рјешења о проглашењу несталог лица за умрло изјаве жалбу. Уколико неки од учесника поступка, из оправданих разлога, пропусти у прописаном року изјавити жалбу против рјешења, он би се, уз испуњење и осталих услова, суду могао обратити приједлогом за враћање у пређашње стање.¹⁸ Позитивна одлука суда води томе да се жалба сматра благовременом, те дозвољава суду другог степена да је уважи, па и на штету других учесника у поступку.¹⁹ Дакле, у поступцима за уређење личних стања, због њихових помених карактеристика, учесници неће бити овлашћени на примјену института враћања у пређашње стање, усљед пропуштања да предузму неку процесну радњу. Тек по доношењу рјешења, у тим

¹⁶ Чл. 41 ЗВП РС

¹⁷ Чл. 58 ЗВП РС

¹⁸ Иако је ЗВП РС у чл. 19 ст. 3 предвидио да суд у обзир може узети и неблаговременно поднесу жалбу, овдје се ради о засебном ванредном правном лијеку *неблаговремена жалба*, а не о редовној жалби. Отуда и став, да је учесник овлашћен предложити враћање у пређашње стање када, из оправданих разлога, пропусти рок за улагање жалбе против рјешења, као редовног правног лијека.

¹⁹ Ранко Кеча и Боривоје Старовић. *Грађанско процесно право*. (Нови Сад 2004), 544.

поступцима учесник може, из оправданих разлога, бити преклу-диран у свом праву на изјављивање жалбе, као редовног правног лијека, па би се он у том случају могао сматрати овлашћеним пред-лагачем враћања неког од ових поступака у пређашње стање.

4. ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ ВАНПАРНИЧНИХ ПОСТУПАКА ЗА УРЕЂЕЊЕ ПОРОДИЧНОПРАВНИХ ОДНОСА

Поступци за уређење породичноправних односа, по својим карактеристикама, слични су поступцима за уређење личних стања. Поједини поступци у оквиру ове групе, ипак манифестују неке специфичне особине, које се одражавају и на примјену института враћања у пређашње стање. Поступак за давање дозволе за закључење брака има особине и диспозитивног и официјелног. Диспозитивност долази до изражаја приликом покретања поступка, као и због могућности предлагача да у току поступка диспонира својим захтјевом. Не постоји јавни интерес да суд по службеној дужности покрене поступак давања дозволе за закључење брака малољетном лицу. Тек када малољетник тај поступак покрене, појављује се јавни интерес да се прикупе све потребне чињенице, на основу којих би суд донио правилну и закониту одлуку. Због тога суд, примјењујући истражно начело, по службеној дужности изводи све потребне доказе да би утврдио да ли су, на страни малољетног лица, испуњени сви услови за закључење брака.

У поступку давања дозволе за закључење брака, предлагач-малољетник овлашћен је располагати својим приједлогом, на начин да га може повући.²⁰ Уколико предлагач не приступи рочишту које је заказано поводом његовог приједлога, у складу са општим одредбама ванпарничног поступка, сматраће се да је он приједлог повукао.²¹ Како законодавац за пропуштатање предлагача

²⁰ Законодавац је предлагача у том овлашћењу ипак ограничио, прописујући да се приједлог може повући најдаље до правноснажности рјешења о давању дозволе за закључење брака. (чл. 80 ЗВП РС)

²¹ Чл.11 ст. 5 ЗВП РС. Тако и Гордана Станковић. *Грађанско процесно право*.

да приступи рочишту везује правну фикцију о повлачењу приједлога, сматрамо да би у овом случају предлагач био овлашћен обратити се ванпарничном суду приједлогом за враћање у пређашње стање, ако је он рочиште пропустио из оправданог разлога, који се није могао предвидјети нити избјећи, на што упућује и Закон.²² Ова законска одредба узима у обзир једино општепознате околности као разлог за враћање у пређашње стање. Међутим, сматрамо да би изјављивање приједлога за враћање у пређашње стање било допуштено и када разлози пропуштања рочишта нису били општепознати, али се ипак нису могли предвидјети нити избјећи, што их чини оправданима.

5. ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ ВАНПАРНИЧНИХ ПОСТУПАКА ЗА УРЕЂЕЊЕ ИМОВИНСКОПРАВНИХ ОДНОСА

Утицај начела диспозитивности је у ванпарничним поступцима за уређење имовинскоправних односа већи, него у било којој другој врсти ванпарничних поступака. Изузетак је једино поступак за одређивање накнаде за експроприсану непокретност, јер се он, према изричитој законској одредби, води искључиво према начелу официјелности.²³ Из тога произлази да суд, по службеној дужности, утврђује све одлучујуће чињенице, па пропуштање учесника да предузме неку процесну радњу, нема утицај на ток поступка. Управо због превалирајућег утицаја официјелне максиме у овом посебном ванпарничном поступку, учесник који пропусти предузети неку процесну радњу, неће бити овлашћен да предлаже његово враћање у пређашње стање.

(Нови Сад 2004), 585

²² Чл. 11 ст. 5 ЗВП РС предвиђа да ће се приједлог сматрати повученим ако предлагач не приступи првом рочишту, под условом да га општепознате околности нису спријечиле да истом приступи. *Детаљније упоредити* Ранка Рачић. *Ванпарнично процесно право*. (Бања Лука 2013), 84.

²³ Чл. 159 ЗВП РС.

Са друге стране, у поступку расправљања заоставштине, у поступку диобе ствари у сувласништву, у поступку судског уређења управљања и коришћења заједничким стварима, као и у поступку за уређење међа,²⁴ учесници су, због утицаја начела диспозитивности, овлашћени да располажу својим захтјевима, да их се одричу, да закључе судско поравнање, односно да својим споразумом сами уреде своје правне односе, а суд је дужан да њихов споразум узме у обзир приликом доношења одлуке.²⁵

Међутим, није само појачан утицај начела диспозитивности оно што ову групу ванпарничних поступака издваја од осталих. Чињеница да законодавац у овим поступцима већи значај придаје процесним радњама учесника, повлачи за собом и већи значај за ток поступка пропуштање њиховог предузимања. Што је већи значај пропуштања учесника у ванпарничном поступку, то је већа вјероватноћа да ће тај учесник, у случају оправданог пропуштања у поступку, имати потребу да суду предложи враћање поступка у пређашње стање. Због тога је, у случају наступања правне преклузије или правне фикције, као посљедице оправданог пропуштања учесника, потреба за примјеном института враћања у пређашње стање већа код оних ванпарничних поступака за уређење имовинских права, који се покрећу приједлогом.²⁶ Ово се посебно односи на ситуацију када предлагач пропусти прво рочиште поводом његовог приједлога којим је покренуо ванпарнични поступак, усљед чега наступи правна фикција о повлачењу тог приједлога, као законска посљедица пропуштања, јер се предлагач у току овог ванпарничног поступка више не може саслушати.²⁷ Али, ако је пропуштање рочишта узроковао оправдан разлог, предлагач неће трпи-

²⁴ Чл. 131 ст. 3, чл. 167, чл. 176, и чл. 181 ЗВП РС.

²⁵ Станковић, Гордана. *Грађанско процесно право*. (Нови Сад 2004), 530.

²⁶ Приједлогом се покреће поступак за судско уређење управљања и коришћења заједничким стварима (чл. 166 ЗВП РС), поступак за диобу ствари и имовине у сувласништву (чл. 173 ЗВП РС), поступак за уређење међа (чл. 180 ЗВП РС).

²⁷ Чл. 182 ЗВП РС прописује да уколико у поступку за уређење међа рочишту не приступи уредно позвани предлагач, те ако противник предлагача не предложи наставак поступка, сматраће се да је он повукао приједлог за покретање овог поступка.

ти штетне посљедице, већ ће бити овлашћен предложити враћање тог поступка у пређашње стање.

У поступку судског уређења управљања и коришћења заједничким стварима и у поступку за диобу ствари у сувласништву, правна фикција о повлачењу приједлога наступа пропуштањем рока од петнаест дана за покретање парничног поступка, када ванпарнични суд на то упуту предлагача овог поступка. Услјед оправданог пропуштања овог рока, предлагач би могао подићи пред парничним судом приједлог за враћање у пређашње стање, јер је пред њим требао предузети пропуштену радњу – покренути парнични поступак.²⁸ Чињеница да учесници у поступку за судско уређење управљања и коришћења заједничким стварима, према изричитој законској одредби, своја права у односу на ствар могу остварити и у парничном поступку, не умањује потребу за подизањем приједлога за враћање у пређашње стање у овом поступку, услед оправданог пропуштања овог, Законом прописаног, преклузивног процесноправног рока. Напротив, у прилог том ставу говори и правило о супсидијарности примјене овог института. Према том правилу, враћање у пређашње стање треба допустити увијек када се другим правним средствима, у овом случају, упућивањем на парнични поступак, у даљем току поступка, исти правни ефекат не може остварити, а што је овдје и случај, имајући у виду то да је парнични поступак сасвим нови, дуготрајнији и скупљи поступак. Уколико суд учесника у поступку за расправљање заоставштине упуту на покретање парничног поступка у року одређеном од стране суда, који, по Закону, не може бити дужи од тридесет дана, па он тај поступак не покрене, законодавац тада не предвиђа наступање правне фикције о одрицању од заоставштине, већ се поступак наставља, као да учесник на парницу није ни упућен.²⁹

Учесници у поступку за расправљање заоставштине немају правни интерес за улагање приједлога за враћање у пређашње

²⁸ Чл.169 и чл. 174 ЗВП РС.

²⁹ Чл. 130 ст. 4 ЗВП РС. У овом примјеру, ради се о мониторингом року, намијењеном странкама, а чије пропуштање, само по себи, не може довести до правне преклузије, па тиме ни до враћања поступка у пређашње стање.

стање, јер преовлађују елементи начела официјелности. Због тога, пропуштање учесника да у остављеном року предузме неку процесну радњу, или да се појави на рочишту, не доводи до наступања правне преклузије, нити до наступања правне фикције која може угрозити његова права у том поступку или процесна овлашћења.

У случају пропуштања рока за изјављивање жалбе из оправданих разлога у било којем од ових поступака,³⁰ овлашћени учесник би могао пред првостепеним ванпарничним судом, уз испуњење осталих законских услова, изјавити приједлог за враћање у пређашње стање, јер је рок за жалбу процесноправне природе, те законски и преклузиван.

6. ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ ПОСТУПАКА ЗА УРЕЂЕЊЕ ДРУГИХ ВАНПАРНИЧНИХ СТВАРИ

Поступци за уређење других ванпарничних ствари, углавном се односе на поступке поводом исправа,³¹ било да се тичу њиховог састављања и овјеравања њихове садржине, било њиховог чувања, или поништавања. Одлика свих ових поступака је њихов технички карактер, гдје се задатак суда своди на утврђивање истинитости чињеница, значајних за настанак, постојање, промјену, или престанак неког права,³² изван тих поступака. Због тога се многи од њих одвијају и без заказивања рочишта,³³ на усмени захтјев учесника, без писаног приједлога.³⁴ Како те чињенице, на иницијативу учесника, утврђује суд по службеној дужности, пропуштање предузи-

³⁰ Чл. 17 ЗВП РС, који се као општа одредба овог закона примјењује на све посебне ванпарничне поступке, прописује да је жалба против првостепеног рјешења ванпарничног суда допуштена увијек када законом није другачије одређено.

³¹ Наш законодавац користи уопштен термин *поступци за уређење других ванпарничних ствари*. Терминологија законодавца у Србији је адекватнија, јер језгровито говори о *поступцима поводом исправа*, пошто се сваки од посебних ванпарничних поступака унутар ове групе заиста и односи само на исправе.

³² Станковић, Гордана. *Грађанско процесно право*. (Нови Сад 2004), 596.

³³ Ранка Рачић. *Ванпарнично процесно право*. (Бања Лука 2013), 171.

³⁴ Као што је ванпарнични поступак састављања и овјеравања садржине исправа.

мања било које процесне радње од стране учесника, нема посебан процесни значај и не утиче на ток поступка.

Примјени института враћања у пређашње стање у поступцима за уређење других ванпарничних ствари, противе се управо наведене карактеристике ових поступака. Изузетак није ни поступак за поништење исправа, гдје законодавац предвиђа обустављање поступка од стране суда, уколико предлагач у *одређеном року* не положи у судски депозит новчани износ, потребан за објављивање огласа о покретању овог поступка.³⁵ Као продужив и судски, овај рок не може испунити услов наступања правне преклузије, од којег, по Закону, зависи враћање овог поступка у пређашње стање. Учесник ће се у овом случају, суду моћи обратити приједлогом за враћање у пређашње стање, само уколико докаже, да је из оправданих разлога, који се нису могли предвидјети нити избјећи, био спријечен да суду предложи продужење остављеног рока.

Са друге стране, у случају судског депозита³⁶, ако лице, у чију је корист предмет примљен на депозит, а који је од стране суда уредно позван, тај предмет не подигне у року од три године од дана пријема позива, суд ће рјешењем утврдити да је предмет постао својина Републике Српске.³⁷ У оваквој ситуацији, уколико је лице, у чију је корист предмет примљен на депозит, из оправданих разлога, било спријечено да исти преузме у законском року, у недостатку изричите законске одредбе, закључујемо да ће се оно суду моћи обратити приједлогом за враћање у пређашње стање, као правним лијеком против рјешења суда о додјели предмета општинском органу управе, донесеном усљед његовог пропуштања.

³⁵ Чл. 234 ЗВП РС.

³⁶ Боривоје Познић и Весна Ракић-Водинелић. *Грађанско процесно право*. (Београд 2010), 607.

³⁷ Чл. 224 ЗВП РС.

7. ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ НЕКИХ ВАНПАРНИЧНИХ ПОСТУПАКА, КОЈИ МОГУ БИТИ ПОВЈЕРЕНИ НОТАРУ

Неки ванпарнични поступци, према изричитој законској одредби, могу бити повјерени нотару, као судском повјеренику.³⁸

Надлежни суд може оставински поступак повјерити нотару на одлучивање. Суд ће нотару, притом, доставити смртовницу, са свим прилозима.³⁹ Када надлежни суд вођење оставинског поступка повјери нотару, нотар је, као повјереник суда, једнако као и судија, овлашћен да предузима све радње у поступку и да доноси све одлуке, сагласно одлуци суда о повјеравању послова, осим одлука, које су у искључивој надлежности основног суда.⁴⁰ Нотар је, након предузимања радње у поступку, дужан поднијети извјештај суду, који му је повјерио њено предузимање.

Закон изричито прописује да је учесник ванпарничног поступка овлашћен, против рјешења о наслеђивању које донесе нотар као повјереник суда, изјавити приговор нотару. Нотар је дужан приговор, заједно са списом, доставити суду, који му је ту правну ствар повјерио на одлучивање, како би суд одлучио о изјављеном приговору. Суд, који је нотару повјерио рјешавање те правне ствари, овлашћен је да побијано рјешење укине, те да сам одлучи о тој ствари.⁴¹

Приговор против рјешења које је донио нотар, изјављује се у року од осам дана од дана достављања рјешења учеснику. Уколико учесник оставинског поступка, из оправданог разлога, који се није могао предвидјети нити избјећи, пропусти да благовремено изјави приговор против рјешења о наслеђивању које је донио нотар, поставља се питање, да ли би он био овлашћен да изјави приједлог

³⁸ Чл. 15 ЗВП РС прописује да у ванпарничном поступку одлучује судија појединац или нотар, као повјереник суда.

³⁹ Чл. 94 ст. 3 ЗВП РС.

⁴⁰ Чл. 146 ЗВП РС. Тако је нотар овлашћен да обави попис и процјену имовине оставиоца, да узме насљедничку изјаву, и слично.

⁴¹ Чл. 152 ЗВП РС.

за враћање у пређашње стање, те у чијој надлежности би било да о њему одлучује – да ли у надлежности суда или нотара који га је донио.

У овом случају, рок који је закон прописао за улагање приговора против рјешења о наслеђивању који је донио нотар, по својој правној природи је процесноправни и преклузиван. Његовим пропуштањем, учесник оставинског поступка био би преклудиран у свом праву да овај приговор изјави накнадно у истом поступку. Стога, уколико би учесник, из оправданог разлога, пропустио да у овом року изјави приговор против рјешења о наслеђивању који је донио нотар, он би био овлашћен да уложи приједлог за враћање у пређашње стање, како би елиминисао посљедицу свог пропуштања.

Одредбе ЗВП РС не дају изричит одговор на питање, који орган би био надлежан да одлучи о основаности приједлога за враћање у пређашње стање. Одговор би се, тек аналогично, могао пронаћи у одредби, која прописује да о приговору против рјешења о наслеђивању који је донио нотар, одлучује суд, који му је повјерио тај спис. У недостатку изричите законске одредбе, за закључити је да уопште о правним лијековима против одлука, које у оставинском поступку донесе нотар, одлучује суд, који му је повјерио рјешавање правне ствари. Из тога произлази да се приједлог за враћање у пређашње стање упућује нотару, као повјеренику суда, како би он приједлог, заједно са читавим списом, доставио суду на одлучивање. Ово је уједно и у складу са законском одредбом, која прописује да о приједлогу за враћање у пређашње стање одлучује онај орган пред којим је требало предузети пропуштену процесну радњу.

Поступак судског депозита, у одређеним случајевима, може бити повјерен нотару.⁴² Нотар је дужан прихватити чување исправа свих врста, осим оних, за које оцијени да постоји оправдан разлог

⁴² То произлази из одредбе чл. 109 ст. 2 ЗВП РС, према којој се, када су насљедници непознати или одсутни, готов новац, хартије од вриједности, драгоцености, штедне књижице и друге важне исправе, које чине оставинску масу, предају на чување суду или нотару на чијем подручју се та имовина налази.

да одбије њихово чување.⁴³ У поступцима поводом исправа, било да се ради о њиховом састављању, солемнизацији, или чувању, учесници нису овлашћени на изјављивање приједлога за враћање у пређашње стање, управо из разлога непостојања преклузивних рокова за предузимање процесних радњи учесника. Тај закључак вриједи и за ситуацију када је неки од ових поступака повјерен нотару од стране надлежног суда.

8. ЗАКЉУЧАК

Враћање у пређашње стање, као процесни институт искључиво парничног процесног законодавства, могуће је примјенити и у ванпарничним поступцима, на основу одредбе ЗВП РС о сходној примјени одредаба парничног поступка у ванпарничној ствари. Међутим, овај генерални закључак обухвата само ситуације када за враћање у пређашње стање учесник ванпарничног поступка заиста има правни интерес, као и онда када су, у конкретном случају испуњени услови за примјену овог института, прописани одредбама ЗПП РС.

Истраживање спроведено у раду, засновано је на тези да је и поједине ванпарничне поступке могуће вратити у пређашње стање. Ова теза је на крају и потврђена, захваљујући анализи карактеристика сваког појединог ванпарничног поступка у законодавству Републике Српске.

У којем ванпарничном поступку ће учесник моћи издејствовати враћање у пређашње стање, зависиће првенствено од тога по којим начелима се заснива конкретни ванпарнични поступак, од правне природе пропуштеног рока, те од последице пропуштања учесника у поступку.

Тако се испоставља да су учесници у ванпарничним поступцима за уређење личних стања приједлог за враћање у пређашње стање овлашћени изјавити једино уколико је неки од њих из оправ-

⁴³ Чл. 107 Закона о нотарима Републике Српске („Службени гласник РС“, 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10).

даног разлога пропустио уложити жалбу против рјешења ванпарничног суда. У свим осталим ситуацијама страначко пропуштање биће надомјештено дјелатношћу суда, у складу са истражном и официјелном максимом.

Потреба за примјеном института враћања у пређашње стање је најмање изражена у тзв. поступцима за уређење других ванпарничних ствари, односно у оним поступцима, који се воде поводом исправа, чему увелико доприноси њихов технички карактер и минимизиран значај пропуштања учесника да предузму одређене процесне радње.

Ванпарнични поступци за уређење породичноправних односа трпе примјену института враћања у пређашње стање само у мјери, у којој у поступку доминира начело диспозиције учесника. Са друге стране, како је утицај овог начела већи у поступцима за уређење имовинскоправних односа, то је и значај пропуштања учесника у овим поступцима већи, а тиме је већи и њихов правни интерес за предлагањем враћања неког од ових ванпарничних поступака у пређашње стање.

Ипак, како би се у пракси избјегла разнолика тумачења могућности примјене појединих парничних процесних института у ванпарничним поступцима, какав је и институт враћања у пређашње стање, у будућности би требало размотрити могућност прецизнијег законског регулисања њихове примјене, умјесто површног упућивања на сходну примјену одредаба парничног законодавства у поступцима који се воде поводом ванпарничних ствари.

Stojana Kopanja, LL.M⁴⁴

USAGE OF THE RESTITUTION IN PREVIOUS STATE IN CERTAIN NON-CONTENTIOUS PROCEEDINGS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Abstract

The possibility of applying the rules of civil procedure in non-contentious matters, provided the participants of certain non-contentious proceedings that, in the case of their leakage of process actions, the statements proposal, to restore the status quo ante, under statutory conditions. However, the application of this, particularly the civil procedural institute, is not possible in all non-contentious proceedings. Will participant in non-contentious matters be able to make proposal to restore the status quo ante, in order to make the possibility of taking the missed procedural actions, depends primarily on the characteristics of the particular non-contentious procedure. In this paper, by analyzing the characteristics of non-contentious proceedings, are examined the possibilities of application of procedural institute of returning to the previous state, and are given some suggestions for possible future changes to the existing non-contentious procedural legislation.

Key words: *failure to undertake procedural action, the proposal to returning to the previous state, non-contentious proceedings.*

⁴⁴ Teaching assistant, Faculty of Law, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina.

9. ЛИТЕРАТУРА

- Станковић, Гордана и Рачић, Ранка. Грађанско процесно право. Бања Лука 2010.
- Рачић, Ранка. „Приједлог за враћање у пређашње стање у ванпарничном поступку“, Гласник Адвокатске коморе Војводине, Нови Сад 4/2003.
- Станковић, Гордана и Лазић, Слободанка. „Предлог за враћање у пређашње стање“, Правна ријеч, Бања Лука 24/2010.
- Станковић, Гордана. Грађанско процесно право. Београд 2004.
- Мандић, Љубица и Рачић, Ранка. Правни лекови у ванпарничном поступку. Ниш 2002.
- Трива, Синиша. Грађанско процесно право I. Загреб 1972.
- Маур, Peter и Fucik, Robert. Das neue Verfahren außer Streitsachen. Wien 2006.
- Кеча, Ранко и Старовић, Боривоје. Грађанско процесно право. Нови Сад 2004.
- Рачић, Ранка. Ванпарнично процесно право. Бања Лука 2013.
- Познић, Боривоје и Ракић-Водинелић, Весна. Грађанско процесно право. Београд 2010.

